

et pro semetipso offerre. Eademque ratio est de cæteris actionibus, et spiritualibus profectibus. Præterquam quod talis conditio ex natura sua requirit in persona magnam sanctitatem, et affert obligationem exercendi illam, et ita satisfactum est primæ rationi dubitandi. Nam, licet Episcopatus sit ministerium, et sub ea ratione in præsentia non consideretur, nihilominus tale est, ut ratione suæ dignitatis et perfectionis, ad constituendum statum sufficiat, ut in puncto sequenti magis declarabitur. Major difficultas est, quomodo in hoc munere inveniatur stabilitas, seu perpetua obligatio ad statum necessaria, propter rationem dubitandi supra positam.

9. *Solvitur secunda ratio dubitandi.* — Ad quam juxta opinionem aliquorum potest responderi, ad rationem status satis esse quod obligatio exercendi perfecta opera inseparabiliter conjuncta sit cum tali munere, quamdiu in ipso aliquis permanserit. Nam hæc immobilitas seu necessitas quasi composita, seu ex suppositione talis muneris, sufficiens est ad rationem status, etiamsi perseverantia in tali munere voluntaria sit, et per se non cadat sub speciali obligatione. Præsertim quia non est de ratione status immobilitas absoluta, sed satis est quod moraliter sit difficile mobilis, et quod habeat graves causas perseverantis durationis moraliter perpetuæ; tale autem videtur esse Episcopale munus, etiam seclusa speciali obligatione rigorosa permanendi in illo, quia propter suam dignitatem et excellentiam firmiter adhæret.

10. *Displicet tamen solutio.* — *Vera solutio præferenda.* — Sed nihilominus hic modus dicendi nobis non satisfacit, quia illa immobilitas obligationis conditionata, seu ex suppositione muneris valde imperfecta est, cum ex sola libera voluntate conditio illa pendeat, ut in fine capituli decimi dictum est. Nec ex sola dignitate et excellentia muneris nascitur sufficiens immobilitas, si nulla obligatio permanendi in tali munere adjungatur. Tum, quia sicut muneris dignitas ad permanendum in eo invitat, ita difficultas et arduitas deterret etiam prudentissimos homines, qui agnoscent Episcopatum magis oneris quam honoris esse debere; ut notant Augustinus, lib. 19 de Civit., cap. 19; Hieronymus, epist. 83, ad Ocean.; et Chrysostomus, hom. 10, in 1 ad Timoth. Tam etiam quia utcumque res pendeat ex sola libera hominis voluntate, non potest dici satis firma et permanens, ideoque dicendum est simpliciter Episcopatum habere

absolutam immutabilitatem moralem; quia, eo ipso quod semel acceptatur, secum affert perpetuam obligationem permanendi in tali munere, ita ut non possit pro arbitrio proprio relinquere: ita habetur ex jure inferius referendo. Difficultas vero est in explicando unde talis obligatio oriatur, quæ longiorem postulat disputationem, quam sequenti capite trademus.

11. *Solvitur tertia ratio dubitandi.* — Altera vero pars proposita de differentia constitutiva, ut sic dicam, hujus status, in specie talis status perfectionis, utique exercendæ, facile potest expediri, proprias actiones, ad quas status hic obligat, et personam perpetuo dedicat, considerando. Nam munera Episcopalia perfectissima sunt, ut illuminare, purgare, ac perficere alios. Unusquisque autem status talis est, qualia sunt opera ad quæ ordinatur; nam ab illis quasi speciem sumit, sicut habitus, et alia, quæ ad actus ordinantur; et ideo quales sunt episcopales functiones, talis est hic status. Quod vero tertio loco contra hanc partem objiciebatur, solum probat statum Episcopi non esse statum perfectionis acquirendæ, non vero quod non sit status perfectionis exercendæ. Unde concedimus ad hunc statum constituendum non esse necessaria vota de aliquorum consiliorum observatione; nam de se nullum votum requirit Episcopatus, ut ostensum est. Et licet de facto habeant Episcopi votum castitatis, illud per se non est necessarium ad hunc statum constituendum, ut patet in Episcopo electo et confirmato, et nondum in sacris ordinato. Et ex vi juris divini posset Episcopus consecratus esse unius uxoris vir, et nihilominus esset in statu perfectionis. Ratio est, quia illa consilia eorumque observantia non continent formalem perfectionem, sed sunt instrumenta ad illam acquirendam; sine illis tamen potest inveniri perfectio; et ideo etiam potest sine illis status consistere, qui ex se hominem perfectum requirat, et ad opera perfecta obliget; quod pertinet ad statum perfectionis exercendæ. Sicut status regius dici potest status prudentiæ et fortitudinis, non quia illas præbeat nec doceat quomodo acquirendæ sint, sed quia illas de se postulat ac supponere debet, ut tale munus convenienter exerceatur; et simili modo munus Doctoris seu docentis dici potest quasi status doctrinæ, non quia faciat doctum hominem, sed quod in illo talem perfectionem supponit ac requirit. Ad hunc ergo modum status Episcopi status perfectionis seu viri perfecti merito appellatur.

CAPUT XVI.

UTRUM EPISCOPALE VINCULUM JURE DIVINO INDISSOLUBILE SIT, VEL UNDE IMMUTABILITATEM HABEAT.

1. *Opinio asserentium Episcopos teneri ex jure divino ad permanendum in munere suscepto.* — In hoc puncto variæ sunt opiniones. Prima docet Episcopos obligari ad perpetuo permanendum in munere suscepto ex jure divino et naturali. Ita docet Cajet. 2. 2, q. 184, art. 6, solumque id probat, quia Episcopus ex vi suæ institutionis est causa principalis effectuum seu actionum ad munus suum pertinentium; sed causa principalis ex natura sua tenetur assistere suo effectui: ergo et Episcopus ex jure naturæ tenetur ad opera sui muneris, ac subinde ad opera perfectionis exercenda, qualia sunt ea, per quæ salus animarum procuratur. Eandem opinionem tenet Vasq., tom. 3, in tertia parte, disp. 241, c. 1, 3 et 5, licet ex fundamento distincto, et consequenter in sensu longe diverso. Fundamentum ergo ejus est, quia vinculum Episcopi cum sua Ecclesia ex divino jure est indissolubile ac perpetuum. Ex quo principio optime sequitur Episcopatum vi sua obligare Episcopum, ut perpetuo in suo munere permaneat; ideoque constituere illum in statu spirituali, non minus quam matrimonium carnale constituat personas in statu humano seu civili. Illud autem fundamentum probat ex antiquis Pontificum decretis agnoscentibus hoc matrimonium spirituale inter Episcopum et suam Ecclesiam: ut sunt Evarist., in epist. 2, in principio, et Calixt. I, in epist. 2, c. 3; et juvant alia decreta, quæ absolute prohibent ne Episcopus Ecclesiam, quam semel accepit, deserat, etiam propter quietem religionis, ut declarat Liberius Papa, in epistola ad omnes Episcopos; nec propter transitum ad aliam Ecclesiam, ut disponunt Julius I, epist. 4; Leo I, epist. 82, alias 88; Gelas., epist. 6; et Pelag. II, epist. 2; et Concilium Antioch. II, c. 25; et Concilium Sardicens., cap. 1. Maxime vero fundatur prohibitio in hoc, quod primum vinculum est indissolubile. Nam si esset ex se dissolubile, posset Episcopus sua voluntate illud dissolvere cum priori Ecclesia, et aliud cum alia, sua voluntate, contrahere, si alia libere etiam consentiret, sicut fieri potest in omni contractu humano dissolubili.

2. *Quo præcipue nititur hæc sententia.* —

Primum argumentum. — *Secundum.* — *Tertium.* — *Quartum.* — *Quintum.* — Maxime vero nititur hæc sententia in Decretalibus Innocentii III, qui hoc modo videtur antiqua decreta explicare. Nam in cap. *Inter corporalia*, de Translat. Episc., ex eo quod spiritualia firmitiora sunt, et difficilius dissolvuntur quam corporalia, sic infert: *Dubitari non debet quin omnipotens Deus spirituale conjugium, quod est inter Episcopum et Ecclesiam, suo tantum judicio reservaverit dissolvendum.* Quam illationem probat, quia vinculum carnalis matrimonii suo judicio reservavit Deus, cum dixit: *Quos Deus conjunxit, homo non separet*, Matt. 19. Ex quibus verbis duo sumuntur apparentissima argumenta. Unum est, quia nullum vinculum nullamve obligationem reservavit sibi Deus quoad dissolutionem vel dispensationem, nisi quæ jure ipso divino introducta est; sed vinculum spiritualis conjugii Episcopalis sibi Deus reservavit dispensandum; ergo est indissolubile jure divino. Aliud argumentum a fortiori sumitur ex vinculo matrimonii carnalis; nam (ut supponimus) illud est indissolubile jure divino; sed vinculum spirituale Episcopi firmitus est: ergo multo magis est de jure divino. Tertium etiam addi potest ex verbis quæ ipse Pontifex inferius subjungit; cum enim dixisset, quoties vinculum Episcopale per translationem, depositionem vel cessionem dissolvitur auctoritate Pontificis, divina auctoritate dissolvi, statim subinfert: *Et ideo tria hæc, quæ præmisimus, non tam institutione canonica, quam institutione divina, soli sunt Romano Pontifici reservata.* Unde sic concluditur: reservatio divina supponit institutionem divinam vinculi indissolubilis; sed quilibet modus dissolvendi hoc vinculum est reservatum Pontifici jure divino; ergo supponit indissolubilitatem in illo vinculo ex ipso jure divino. Quarto, hoc idem confirmat ipse Pontifex, in cap. *Licet*, seu ultimo ejusdem tituli, dicens: *Sicut matrimonium homo dissolvere nequit, sic etiam spirituale fœdus conjugii, quod est inter Episcopum et Ecclesiam, sine illius auctoritate dissolvi non potest, qui successor est Petri, et Vicarius Jesu Christi.* Quinto, addi possunt verba ejusdem Pontificis, in cap. *Nisi cum pridem*, de Renunt., vers. *Verum si: Propter laboris angustias aut persecutionis incursus non debes deserere sponsam tuam, cui desigendo manum apud extraneum te fide media copulasti.*

3. *An Episcopatus in hac sententia sit vinculum indissolubile jure divino positivo, an na-*

turali. — Quale autem sit hoc divinum jus, an naturale, vel positivum, ab auctore illius sententiæ non satis declaratur; indicat tamen posse dici de jure divino positivo, quatenus ipsa institutio Episcopatus est juris divini positivi, utique ex voluntaria Christi Domini institutione; posse vero dici esse de jure divino naturali, quatenus supposita institutione talis muneris, ut a Christo facta est, ex natura ipsius sequitur talis obligatio. Sicut supposita institutione Baptismi, ex divino jure naturali obligatur fidelis ad non recedendum a Baptismo, et ad illud iterum non recipiendum. Et in hoc aliqua ex parte convenit hæc sententia cum opinione Cajetani; nam etiam Cajetanus dicit esse hanc immutabilitatem de jure divino naturali, quod necesse est intelligi supposita institutione, quia sine illa nullum esset fundamentum talis juris naturalis, ut est per se clarum. Differre autem videntur dicti auctores, quia Cajetanus, quantum ex ejus ratione colligi potest, non fundat immobilitatem status Episcopalis in vinculo indissolubili Episcopi cum sua Ecclesia particulari, cui semel desponsatus fuit, ut Vasquez procedit; sed solum nititur in absoluta institutione Episcopalis gradus in ordine ad Ecclesiam universalem, quia est per modum causæ principalis, quæ ex natura rei suo effectui assistere tenetur. Nam ex vi hujus rationis non tenetur Episcopus assistere huic loco vel illi ex natura rei, sed ubicumque id impleat, suo munere satisfacet, et illa immobilitas ad immobilitatem status sufficet, quia semper Episcopus ex vi muneris tenebitur operibus perfectionis insistere, sive huic, sive illi Ecclesiæ inserviat. Unde juxta hanc sententiam magis erit contra jus divinum naturale absoluta renunciatio Episcopi, quam translatio; quia per translationem non omnino deserit Episcopus munus suum, seu causalitatem illam principalem, pro qua institutus est; per renunciationem vero simpliciter denegat Ecclesiæ suum influxum, et nullo modo suo effectui assistit. Et hoc videtur significasse glossa in d. cap. Nisi cum pridem, vers. Sponsa. Nam cum Innocentius in textu dicat, non debere Episcopum propter persecutiones vel angustias suam sponsam deserere, glossa per sponsam, Ecclesiam militantem intelligit; nam illam quoad munus Episcopale deserit, qui absolute renuntiat Episcopatu, ut quiete vivat, aut religiosus fiat.

4. *Displicet posita sententia.* — Probatur primo non colligi ratione naturali. — Hæc vero sententia neutro modo exposita mihi pro-

batur, quia nullum sufficiens fundamentum talis juris divini invenio; quia nec ex sola ratione naturali, nec ex traditione ecclesiastica ostendi potest. Priorem partem docuit Major, in 4, dist. 38, quæst. 7, art. 2; et Hostiens., in Summa, tit. de Transl. Episc., quæst. 4, num. 5, in fin., et alii infra citandi. Et declaratur in hunc modum, quia ex natura rei nullus obligatur ad permanendum toto suæ vitæ tempore in ministerio, vel munere quod semel voluntarie suscepit. Ergo nec Episcopus ad hoc tenetur ex jure naturali divino. Antecedens inductione facile ostendi potest; et consequentia probatur, quia Episcopatus est quoddam munus seu ministerium ecclesiasticum (ut supra ostensum est), et in eo non potest peculiare discrimen assignari. Et ratione declaratur, quia cum a principio acceptatio fuerit voluntaria, etiam perseverantia in illa erit voluntaria, nisi ratione alicujus promissionis, vel pacti in ipsa susceptione muneris aliquis obligetur ad perseverandum in illo. Tunc autem obligatio non nascitur ex jure naturali immediate, sed mediante humana promissione aut pacto. Talis autem promissio vel pactum inducens hujusmodi obligationem, non magis est annexum muneri Episcopali de jure divino naturali, quam aliis muneribus aut dignitatibus humanis, sive temporalibus, ut consulis, prætoris, vel etiam regis; sive spiritualibus, ut in aliis Prælatibus Ecclesiæ videre licet.

5. *Objectio, et illius solutio.* — Dices hoc verum esse considerando absolute jus naturale ante omnem institutionem; tamen, supposita institutione Episcopatus, prout a Christo facta est, naturaliter sequi jus illud. Sed contra, quia hæc ipsa institutio, quæ supponitur ab illa sententia, non fuit per se necessaria ex vi prudentiæ vel rationis naturalis, sed fuit Christo libera; ergo ex vi rationis non potest constare quod talis fuerit institutio. Assumptum per se clarum videtur, quia potuit Christus ita instituere Episcopatum, ut necessarium non esset illum concedi sub tali pacto aut promissione. Et sicut instituendo ordinem sacerdotalem, non instituit ut nemo ordinetur sacerdos, nisi cum pacto et promissione suscipiendi animarum curam, sive in communi, sive in particulari, in tali vel tali parochia, ita instituendo consecrationem seu gradum Episcopalem, potuit non instituere ut nemo consecraretur Episcopus, nisi sub pacto vel promissione regendi aliquem Episcopatum, sive confuse, sive determinate; et consequen-

ter potuit etiam ex vi institutionis non obligare ad suscipiendum Episcopatum cum illa obligatione et onere, et non alio modo. Ergo ex vi rationis non potest ostendi talis institutio, et consequenter nec tale jus naturale, etiam ex supposito institutionis, ostendi potest.

6. *Deinde non colligi tale jus ex traditione Ecclesiastica, quia renunciatio Episcopatus non est contra jus divinum.* — Probatur primo. — Venio ad aliam partem, de traditione seu consuetudine Ecclesiæ, et ostendo potius ex illa probari non esse indissolubilem unionem Episcopi cum Ecclesia, sive particulari, ad eum usum sui muneris ex officio et obligatione. Et imprimis id ostendo a contrario ex renunciatione. Nam renuntiatio Episcopatus simpliciter facta, et sine ulla translatione, non est contra divinum jus; ergo vinculum Episcopi cum obligatione serviendi Ecclesiæ universali in aliqua ejus diocesi, etiam indeterminate, non est de jure divino. Consequentia clara est, quia, qui renunciat simpliciter Episcopatu, nulli Ecclesiæ postea addictus manet, nec tenetur alicui inservire ex officio; ergo si renuntiatio illa non est contra jus divinum, nec obligatio illi contraria erit de jure divino. Antecedens probatur primo ex dicto cap. Nisi cum pridem. Nam, licet dicat talem renunciationem prohibitam esse sine licentia Papæ, nunquam dicit esse contra jus divinum, sed in fine tantum dicit: *Cedendi licentiam auctoritate Apostolica tibi scis penitus interdictam.* Et rationem adjungit: *Quoniam etsi pennas habeas, quibus satagas in solitudinem advolare, ita tamen astrictæ sunt novibus præceptorum, ut liberum non habeas absque nostra permissione volatium.* Ubi satis clare docet Innocentius, non divina, sed apostolica auctoritate, et per ecclesiastica præcepta esse liberam cessionem interdictam; et addendo, *absque permissione nostra,* satis profecto significat non esse illam dispensationem in jure divino, sed permissionem, vel licentiam, quæ multo facilius concedi potest. Quod sane in modo, quo ibi illam concedit, satis ostendit; sic enim ait: *Quia vero in postulando cedendi licentiam institisti, tibi te duximus relinquendum; ut si propter aliquam causam utilem, et honestam in hujusmodi proposito perseveres, de licentia nostra eedas.* Hinc ergo colligimus illam licentiam non esse dispensationem in jure divino; alioqui non tam libere ac facile concederetur propter quamcumque causam utilem et hone-

stam, et ejus arbitrium eidem, qui licentiam petit, relinquendo. Etenim in matrimonio rato nemo dicet posse tam facile licentiam concedi marito, ut relinquat sponsam liberam, propter quamcumque causam, quam justam vel honestam judicaverit. Nam, quia illa licentia non datur nisi dispensando in jure divino, ideo multo rarius, et ex gravissima causa diligenter examinata et cognita conceditur. Ergo e contrario in nostro casu, facilitas et modus concedendi hanc licentiam fere evidenter ostendit, illam non esse dispensationem in jure divino.

7. *Probatur secundo.* — Et confirmat hoc magis idem Innocentius III, in cap. Quidam, eodem tit., ubi statuit, eum, qui hanc licentiam petiit et obtinuit, cogendum esse renunciare, et rationem reddit: *Quia in postulatione hujusmodi, aut Ecclesiarum commoda, quibus presunt, aut salutem videantur propriam attendisse.* In quibus verbis considero imprimis hanc licentiam licite peti et concedi propter propriam salutem spiritualem petentis, etiamsi ratio communis boni non intercedat, dummodo (ut interpretor) aliunde possit communi bono sufficienter provideri. Inde tamen, iudicio meo, efficaciter colligitur, licentiam illam non esse dispensationem in jure divino. Alioqui propter solam privatam utilitatem non esset concedenda, cum status ipse episcopalis de se non sit tali utilitati contrarius. Deinde considero, si vinculum Episcopi cum Ecclesia est indissolubile jure divino, contra omnem rationem, et ultra humanam potestatem esse videri, ut aliquis contra voluntatem suam cogatur ad dissolutionem talis vinculi propter privatam ejus utilitatem, solum quia talem licentiam postulavit, et obtinuit. Alioqui etiam in conjugio humano, si vir petisset et obtinisset dispensationem matrimonii rati propter aliquam utilitatem suam, non posset valide retrocedere, sed posset compelli ad utendum tali licentia, quod certe incredibile est. Ergo cum Pontifex in illo casu invitum cogat ad cedendum Episcopatu, signum magnum est, firmitatem vel dissolutionem hujus vinculi ex humano jure maxime pendere, et non esse de jure divino. Tandem confirmatur hæc pars ex eo quod hæc dissolutio fit ab Ecclesia in pœnam delicti, per depositionem, ut ibidem dicit Innocentius; quæ depositio non est tantum quoad torum (ut sic dicam) seu quoad usum, sed etiam est quoad vinculum. Nam revera Episcopus a sua Ecclesia omnino separatur, et

illa per depositionem privatur; quod fieri non deberet, si vinculum esset jure divino indissolubile; sicut non fit nec fieri potest in vinculo carnalis matrimonii. Quod maxime urget, quando talis depositio non fit in Ecclesiae utilitatem, ut fieri aliquando potest, sed fit in solam vindictam criminis, etiamsi Episcopus emendatus sit, et suae Ecclesiae aequae utilis futurus esse credatur.

8. *Probatum tertio.* — Unde argumentor ulterius, quia alias sequitur ex contraria sententia, renunciationem Episcopatus factam ex licentia obtenta sine speciali causa legitima, sed solum quia Pontifex vult petenti condescendere, cum possit aliter aequae bene Ecclesiae providere, esse nullam. Consequens autem est falsum; ergo. Sequela patet ex principio recepto, quod dispensatio facta in divino jure sine causa sufficienti, non solum illicita est, sed etiam nulla. Falsitas autem consequentis a fortiori ostenditur ex dicendis statim de translatione; et ex parte ostensa est ex verbis et modo loquendi Innocentius III, in d. cap. *Nisi cum pridem*. Et praeterea ex consuetudine Ecclesiae videtur satis nota; quia similes renunciations facile concedi consueverunt, vel ex levibus et ordinariis causis, vel interdum ex speciali favore, benevolentia aut remuneratione; et nemo circa valorem illarum scrupulum iniecit. Imo, si ex eis nullum Ecclesiarum incommodum resultet, sed statim aequae bene eis provideatur, facillime possunt tales facultates honestari.

9. *Probatum quarto.* — Et confirmatur hoc, quia non est contra divinum jus, ut Episcopus in principio consecratur sine titulo, aut provisione alicujus propriae Ecclesiae seu Episcopatus; ergo non est contra jus divinum ut, postquam consecratus est, et alicui Ecclesiae dicatus, per renunciationem maneat consecratus ab omni cura alicujus Ecclesiae liber. Consequentia patet a paritate rationis; et antecedens constat, quia nulla talis prohibitio invenitur jure divino lata, nimirum, ut Episcopus non consecratur sine provisione, seu titulo specialis Episcopatus, quia tale jus divinum nec scriptum est, neque traditum. Quin potius olim saepe ita factum esse probabilissimum est; sic enim multi credunt Petrum ordinasse Linum et Cletum in Episcopos coadjutores suos sine titulo specialis Episcopatus. Idem alii credunt de aliquibus, qui nonnunquam in antiquis Conciliis dicuntur Chorepiscopi, esse, scilicet, aliquos consecratos Episcopos sine propria civitate aut Episcopatu, ut per villas et

alios minores populos totius diocesis proprium Episcopum juvarent. Nec etiam potest ratio talis prohibitionis divinae assignari, cum talis ordinatio Episcopi, nec intrinsecam indecentiam, nec aliam inordinationem habeat; et saepe possit esse ad juvamen aliorum Episcoporum utilis vel necessaria.

10. *Probatum quinto.* — Denique Summus Pontifex non minus est Episcopus, et sponsus universalis Ecclesiae Catholicae, quam unusquisque Episcopus sui Episcopatus, et praeterea est proprius Episcopus Ecclesiae Romanae; et nihilominus renunciando in universum suae dignitati et Pontificatui, et omni cura pastoralis, non agit contra jus divinum, cum licite et valide id facere possit, et aliquando factum sit; nec ad illam renunciationem est necessaria talis causa, quae ad dispensandum in jure divino sufficiat; sed sufficit voluntas Pontificis renunciantis, ut infra ostendam: ergo vinculum illud Summi Pontificis cum Ecclesia non est indissolubile jure divino, cum ex consensu partium (ut sic dicam) dissolvatur; ergo idem a fortiori dicendum est de caeteris Episcopis, servata proportione, ut mox explicabo.

11. *Probatum sexto.* — Tandem possumus simile argumentum sumere ex translatione Episcoporum, nam haec fieri non potest nisi dissolvatur vinculum cum priori Ecclesia, alioquin non fieret translatio, sed multiplicatio Episcopatum in eadem persona; sed haec translatio non est divino jure prohibita; ergo nec dispensatio Episcopi cum sua prima Ecclesia fuit jure divino indissolubilis. Probatum minor, primo, quia omnia decreta antiqua, quae translationem prohibent, nunquam indicant esse prohibitionem divinam, sed Ecclesiasticam valde antiquam. Sic enim ait d. Concilium Antiochen., cap. 21: *Nec inde transmigret secundum pristinum de hac re terminum constitutum*. Secundo, nunquam fundant illam prohibitionem in prioris vinculi indissolubilitate, sed in incommodis quae ex illa sequuntur, quia ordinarie desideratur ex avaritia vel ambitione, et est occasio ut Episcopus propter spem vel sollicitudinem ascendendi ad pinguiorem Episcopatum, non amet primam sponsam quantum debet, nec debitam curam et sollicitudinem illius gerat, quae incommoda sunt extrinseca, et licet sufficiant ad prohibitionem ordinariam ecclesiasticam ferendam, non tamen ostendunt absolute jus divinum naturale vel positivum. Tertio, quia eadem decreta non absolute prohibent translationem, sed ne fiat propria auctoritate ac voluntate, sed *vel ne-*

cessitate, vel auctoritate majorum, ut dixit Pelag. II, d. epist., vel, *non sine causa*, ut dixit Gelasius.

12. *In multis provinciis consuetudo transmutandi Episcopatus introduci coepta est.* — Quarto est non leve signum, quod saepe contraria consuetudo in multis provinciis Ecclesiae introduci coepta est, ut testatur Jul. I, supra; et Osius in Concilio Sardicen. Non enim tam frequenter id fieret, si contra jus divinum esse crederetur. Denique hoc maxime suadet usus Ecclesiae, quem nunc etiam vigere conspicimus; magna enim facilitate et frequentia hujusmodi translationes fiunt, et quamvis credendum sit semper intercedere rationabilem causam, ad prudentem et ordinariam gubernationem sufficientem, nihilominus est evidens non semper, imo raro desiderari causam publicam tantae necessitatis vel utilitatis Ecclesiae, quae ad dispensandum in jure divino sufficiat. Quia ordinarie in hujusmodi translationibus possent aequae digne et sufficienter Ecclesiae vacantes sine translatione provideri, et nihilominus propter majorem congruentiam vel remunerationem personarum, vel alias similes causas, fiunt ascensus a minori ad majorem Episcopatum. Quae rationes sufficiunt quidem ad dispensandum in humano jure, non autem in divino; ergo signum est sentire Pontifices, hoc totum esse ecclesiasticum, non divinum; alioquin sequeretur hujusmodi omnes provisiones Episcopatum per hujusmodi translationes esse non solum iniquas, sed etiam invalidas, quod dicere absurdissimum est; esset enim hic intolerabilis error moralis in Ecclesia.

13. *Conclusio est, vinculum Episcopi cum sua Ecclesia non esse ex jure divino naturali, vel positivo.* — Concludo ergo, vinculum Episcopi cum sua Ecclesia non esse jure naturali vel divino indissolubile, quae fuit opinio Hostiensis et Majoris, ut supra retuli; et videtur communiter recepta per glossam et Doctores, in d. cap. *Inter corporalia*, et cap. *Nisi cum pridem*. Et idem mihi videtur sentire D. Thomas, in loco paulo inferius citando; et Soto, lib. 3 de Just., quaest. 6, art. 4, post concl. 2, vers. *Verum ex hoc*, quatenus ibi dicit translationes Episcopatum, propter incommoda quae sequuntur, prohiberi; per se tamen non esse malas, *nec cavendas esse nimium*. Idem sentiunt Thom. Sanch., l. 7 de Matrim., disp. 28, num. 13; et Petr. Ledes., tract. de Matrim., quaest. 53, art. 3, post concl. 3, versu *Sed ut haec*, quatenus aiunt Episcopum electum et

confirmatum, si non sit consecratus, nec ordinatus in sacris, posse libere resilire, et ad nuptias transire, quia non emisit votum castitatis, quo fiat inhabilis ad matrimonium; et addunt hoc nullo jure illi prohiberi.

14. *Episcopus, electus et confirmatus, ante ordinationem sacram valide, non licite contrahet matrimonium.* Sed hoc ultimum videtur esse contra Innocentium III, in d. cap. *Inter corporalia*, dicentem: *Sicut Episcopus consecratus sine licentia Summi Pontificis suam non debet Ecclesiam derelinquere, sic nec electus et confirmatus. Cum non debeat in dubium revocari, quin post electionem et confirmationem canonicam, inter personas eligentium, et electi conjugium sit spirituale contractum, cui profecto Episcopalis dignitas, id est, consecratio, nihil addit*. Utique quod vinculum angeat, licet addat specialem ordinis potestatem. Propter quod dicitur in cap. *Licet* eodem tit., per consecrationem Episcopi ejus spirituale conjugium cum Ecclesia confirmari. Quapropter ceuseo, Episcopum electum et confirmatum, ante sacram ordinationem non posse sine peccato resilire, et matrimonium contrahere sine Pontificis licentia. Et ita postea docuisse videtur Sanch., lib. 4 in Decalog., cap. 17, num. 6. Nihilominus tamen addo, si de facto contrahat matrimonium, esse validum propter rationem factam, et consequenter dissolvi prius vinculum, et talem personam fieri inhabilem ad Episcopatum, secundum praesentem Ecclesiae morem. Et hoc satis est ut intelligamus non esse indissolubile jure naturali aut divino vinculum Episcopale, sicut est vinculum matrimonii carnalis. Et respondendo ad argumenta hoc magis declarabitur.

15. *Respondetur ad fundamentum Cajetani.* — Ad fundamentum Cajetani respondeo negando consequentiam, dato antecedenti in bono sensu; supponit enim Episcopum esse causam principalem effectuum, seu functionum sui muneris, quod posset in rigore negari. Quia si sit sermo de functionibus ad potestatem ordinis pertinentibus, potius est causa instrumentalis seu ministerialis. Nam, sicut omnia sacramenta sunt Christi instrumenta in gratia, aliisque supernaturalibus effectibus praestandis, ita ministri sacramentorum, in ipsis sacramentis efficiendis, in virtute Christi et ut instrumenta ejus operantur. Unde, sicut sacerdos consecrat in persona Christi, et ut minister ejus, ita et Episcopus eodem modo confirmat vel ordinat, aut consecrat alios. Idemque fere est de functionibus ad jurisdic-